

بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور (۲۹): وزارت امور خارجه

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۸۷۱۹

کد موضوعی: ۲۶۰

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ (۲۹): کل کشور وزارت امور خارجه

نام دفتر: مطالعات سیاسی (گروه سیاست خارجی)

تهیه و تدوین کنندگان: مصطفی محمدی رضانی، سمانه احمدخان بیگی

ناظران علمی: مهدی امیری، روح‌اله طالبی آرانی

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: شیوا امین اسکندری

واژه‌های کلیدی:

۱. بودجه

۲. وزارت امور خارجه

۳. لایحه

تاریخ انتشار: ۱۴۰۱/۱۱/۹

به نام خدا

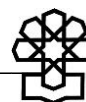
فهرست مطالب

۱	چکیده.....
۱	مقدمه.....
۲	۱. اعتبارات وزارت امور خارجه در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور.....
۷	۲. مقایسه بودجه وزارت امور خارجه در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ با قانون بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور.....
۱۰	۳. تحلیل و ارزیابی.....
۱۳	جمع‌بندی و پیشنهاد.....
۱۴	منابع و مأخذ.....

فهرست جداول

۳	جدول ۱. اعتبارات دستگاه وزارت امور خارجه مطابق با جدول ۷ ماده‌واحد لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور (میلیون ریال).....
۵	جدول ۲. اعتبار طرح‌های تملک دارایی سرمایه‌ای وزارت امور خارجه در سال ۱۴۰۲ (میلیون ریال).....
۶	جدول ۳. درآمدها، واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای و واگذاری دارایی‌های مالی وزارت امور خارجه.....
۶	جدول ۳. درآمدها، واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای و واگذاری دارایی‌های مالی وزارت امور خارجه برحسب دستگاه و جزء در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ (میلیون ریال).....
۶	جدول ۴. اعتبارات وزارت امور خارجه برحسب برنامه اجرایی ۱۴۰۲.....
۸	جدول ۵. مقایسه اعتبارات وزارت امور خارجه در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ با قانون بودجه سال ۱۴۰۱ (میلیون ریال).....
۸	جدول ۶. مقایسه اعتبار طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای وزارت امور خارجه در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ با قانون بودجه سال ۱۴۰۱ (میلیون ریال).....
۹	جدول ۷. مقایسه درآمدها، واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای و واگذاری دارایی‌های مالی وزارت امور خارجه در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ با قانون بودجه سال ۱۴۰۱ (میلیون ریال).....
۱۰	جدول ۸. مقایسه مصارف دستگاه وزارت امور خارجه برحسب برنامه و فعالیت در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ با قانون بودجه سال ۱۴۰۱ (میلیون ریال).....

بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور (۲۹): وزارت امور خارجه

چکیده

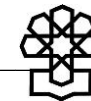
با توجه به وجود الزامات قانونی متعدد برای استقرار نظام بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد در دستگاه‌های اجرایی، این انتظار وجود دارد که وزارت امور خارجه در عمل به تکالیف قانونی، نظام بودجه‌ریزی و الگوی تخصیص منابع خود را بهبود بخشیده و به تدریج به رویکرد بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد نزدیک‌تر شود. اگرچه با توجه به نوسانات شدید نرخ ارز در سال ۱۴۰۱ و تأثیر مستقیم آن بر مصارف بودجه‌ای وزارت امور خارجه، رشد ۷۸ درصدی اعتبارات این وزارتخانه در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور نسبت به این اعتبارات در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ قابل توجیه است، اما وزارت امور خارجه نیز مانند سایر دستگاه‌ها موظف است در عمل به تکالیف قانونی و به منظور ارتقاء کارایی و اثربخشی و تسهیل نظارت بر اجرای بودجه معیارهای قابل ارزیابی را طراحی کند. در این راستا، یکی از الزامات وزارت امور خارجه حرکت به سمت دیپلماسی نتیجه محور و تمرکزگراست. به این معنا که وزارت امور خارجه باید برنامه سالیانه‌ای را متناسب با سیاست‌های کلی، اقتضات بین‌المللی و منطقه‌ای و نیز شرایط و نیازهای داخلی تدوین کند؛ بودجه سالیانه‌ای براساس این اهداف و اولویت‌ها تنظیم نماید؛ شیوه تخصیص منابع مالی، تحول ساختاری و سازماندهی مجدد نیروی انسانی خود را براساس اهداف و منافع ملی اولویت‌بندی کند و در نهایت شاخص‌ها و سنجش‌های عملکرد از فعالیت‌ها و اقدامات خود را با بیان میزان تحقق اهداف و آثار و نتایج عملی آنها تنظیم نماید.

مقدمه

لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور، اعتبارات تخصیص‌یافته به دستگاه‌های مختلف جهت اجرا و پیشبرد وظایف و مأموریت‌های خود را به تفصیل تعیین کرده است. وزارت امور خارجه نیز به‌عنوان مجری سیاست‌های کشور در حوزه روابط خارجی، از جمله دستگاه‌های دولتی است که اعتبارات مربوط به آن در این لایحه مشخص شده است. مطابق با جدول ۷ لایحه بودجه سال ۱۴۰۲، اعتبارات تخصیص‌یافته به این وزارتخانه رقمی معادل ۴۸,۰۲۲,۹۶۱ میلیون ریال تعیین شده است. این گزارش با هدف بررسی اعتبارات تخصیص‌یافته به این وزارتخانه و میزان تفاوت آن با بودجه سال ۱۴۰۱ و نیز آسیب‌شناسی بودجه وزارت امور خارجه براساس دستورالعمل جامع بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد تنظیم می‌شود. بر این اساس، مجموع ملاحظات بودجه‌ای مربوط به این وزارتخانه در ماده‌واحد و پیوست‌های لایحه با قانون بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور مقایسه می‌شود. در نهایت، با توجه به نقش و جایگاه مهم وزارت امور خارجه در شرایط حساس بین‌المللی موجود، ارزیابی کلی از بودجه آن و پیشنهادهایی برای بهبود عملکرد این وزارتخانه ارائه خواهد شد.

۱. اعتبارات وزارت امور خارجه در لايحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور

مطابق جدول ۷ ماده‌واحد لايحه بودجه کل کشور در سال ۱۴۰۲، درمجموع رقم ۴۸،۰۲۲،۹۶۱ ميليون ريال به‌عنوان اعتبارات تخصيص‌يافته براي وزارت امور خارجه ذکر شده است. از اين مبلغ، ۴۲،۸۳۲،۳۰۴ ميليون ريال به‌عنوان اعتبارات هزينه‌اي مشتمل بر هزينه‌هاي عمومي و اختصاصي و مبلغ ۵،۱۹۰،۶۵۷ ميليون ريال به‌عنوان برآورد تملك دارايي‌هاي سرمايه‌اي اين وزارتخانه تعيين شده است. از مجموع اعتبار تخصيص‌يافته به دستگاه اصلي، ۴۷،۹۴۹،۴۷۹ ميليون ريال به وزارت امور خارجه، براي انجام برنامه‌ها و مأموريت‌هاي آن و رقم ۷۳،۴۸۲ ميليون ريال به مرکز آموزش روابط بين‌الملل اختصاص يافته است. جزئيات اين ارقام در قالب جدول ۱ اين گزارش به شرح ذيل ارائه مي‌شود:

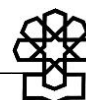
جدول ۱. اعتبارات دستگاه وزارت امور خارجه مطابق با جدول ۷ ماده واحد لايحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور (میلیون ریال)

اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای														عنوان دستگاه اصلی	شماره طبقه‌بندی
جمع کل	تملك دارایی‌های سرمایه‌ای						هزینه‌ای								
	برآورد ۱۴۰۲				مصوب ۱۴۰۱	عملکرد ۱۴۰۰	برآورد ۱۴۰۲				مصوب منابع عمومی ۱۴۰۱	عملکرد منابع عمومی ۱۴۰۰			
	جمع	اختصاصی	متفرقه جدول ۷	عمومی جدول ۷			جمع	اختصاصی	متفرقه جدول ۷	عمومی جدول ۷					
۴۸,۰۲۲,۹۶۱	۵,۱۹۰,۶۵۷	۴,۶۱۰,۰۰۰	۰	۵۸۰,۶۵۷	۴۱۵,۱۷۷	۲۲۴,۹۵۰	۴۲,۸۳۲,۳۰۴	۳۱,۳۱۰,۶۰۰	۰	۱۱,۵۲۱,۷۰۴	۲۳,۹۸۶,۷۱۰	۱۳,۱۳۵,۰۶۴	وزارت امور خارجه	۱۰۷۰۰۰	
۴۷,۹۴۹,۴۷۹	۵,۱۹۰,۰۰۷	۴,۶۱۰,۰۰۰	۰	۵۸۰,۰۰۷	۴۱۴,۳۲۲	۲۲۴,۱۵۰	۴۲,۷۵۹,۴۷۲	۳۱,۲۷۵,۶۰۰	۰	۱۱,۴۸۳,۸۷۲	۲۳,۹۶۷,۹۰۰	۱۳,۱۱۷,۱۲۱	وزارت امور خارجه	۱۰۷۰۰۰	
۷۳,۴۸۲	۶۵۰	۰	۰	۶۵۰	۸۵۵	۸۰۰	۷۲,۸۳۲	۳۵,۰۰۰	۰	۳۷,۸۳۲	۱۸,۸۱۰	۱۷,۹۴۳	مرکز آموزش روابط بین‌الملل	۱۰۷۰۰۶	

در خصوص ایجاد شفافیت در گردش اعتبارات دستگاه‌های اجرایی، در تبصره «۱۹» ماده‌واحد لایحه بودجه ۱۴۰۲ بند «ز» که شامل کارکنان رسته سیاسی وزارت امور خارجه نیز می‌شود، آورده شده است که «به‌منظور هوشمندسازی، ایجاد شفافیت و امکان رصد گردش وجوه، دولت موظف است با محوریت سازمان برنامه و بودجه کشور و همکاری دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط نسبت به ایجاد نظام یکپارچه مدیریت مالی در بخش عمومی به‌عنوان یکی از طرح‌های دولت هوشمند اقدام نماید. در این نظام، اعتبارات تخصیص‌یافته، در قالب اعتبار الکترونیک به دستگاه اجرایی ابلاغ می‌شود تا به پشتوانه آن، فرایند الکترونیکی انجام هزینه‌کرد، توزیع اعتبار و پرداخت به ذی‌نفعان نهایی انجام شود. رعایت محرمانگی برای نیروهای مسلح و انرژی اتمی و دستگاه‌های امنیتی، کارکنان رسته سیاسی وزارت امور خارجه و همچنین نیروهای ماده (۳) قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور، الزامی است».

همچنین در تبصره «۲۰» آن ماده‌واحد در خصوص سامان دادن به نظام اداری کشور، تکالیفی تعیین شده است که به شرح ذیل است: «چگونگی ثبت اطلاعات نیروی انسانی موضوع جزء «۱» این بند در خصوص وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح و شرکت‌های صنایع نظامی، نیروهای مسلح، وزارت اطلاعات، حفاظت اطلاعات قوه قضائیه، سازمان انرژی اتمی ایران و شرکت‌های آن و دبیرخانه شورای عالی امنیت ملی، نیروهای ماده (۳) قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور و کارکنان رسته سیاسی وزارت امور خارجه، براساس سازوکار اجرایی تعیین شده در شیوه‌نامه‌های مستقلی که حداکثر تا دو ماه پس از ابلاغ این قانون توسط سازمان‌های برنامه و بودجه کشور و اداری و استخدامی کشور با همکاری دستگاه‌های اجرایی مذکور تدوین می‌شود، تعیین می‌گردد».

در جدول طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای دستگاه‌های اجرایی پیوست اول لایحه بودجه سال ۱۴۰۲، اعتبار طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای وزارت امور خارجه در سال آینده تشریح شده است. این جدول در قالب سه برنامه با عناوین «ارائه و بهبود خدمات کنسولی و امور ایرانیان خارج از کشور»، «برنامه ارائه خدمات یکپارچه دولت هوشمند (الکترونیک) - گسترش فناوری ارتباطات و اطلاعات در وزارت امور خارجه» و نیز «آموزش نیروی انسانی متخصص مرکز آموزش روابط بین‌الملل - تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات آموزشی و کمک آموزشی»، اعتبارات این طرح‌ها را شرح داده است. جدول ذیل اعتبارات هریک از این برنامه‌ها را به تفصیل مشخص کرده است.

جدول ۲. اعتبار طرح‌های تملک دارایی سرمایه‌ای وزارت امور خارجه در سال ۱۴۰۲ (میلیون ریال)

شماره طبقه‌بندی	عنوان	برآورد ۱۴۰۲
۱۰۰۲۰۷۰۰۰	برنامه ارائه خدمات کنسولی و امور ایرانیان خارج از کشور	۳۹۰،۰۰۷
۱۰۰۲۰۷۰۰۱	تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات نمایندگی‌های جمهوری اسلامی ایران در خارج از کشور	۱
۱۰۰۲۰۷۰۰۲	تعمیرات اساسی نمایندگی‌های جمهوری اسلامی ایران در خارج از کشور	۱
۱۰۰۲۰۷۰۰۳	خرید ساختمان‌های استیجاری نمایندگی‌های جمهوری اسلامی ایران در خارج از کشور	۱
۱۰۰۲۰۷۰۰۴	احداث دفتر سرکنسولگری جمهوری اسلامی ایران - هرات	۱
۱۰۰۲۰۷۰۰۵	احداث دفتر، اقامتگاه و مهمانسرای سفارت جمهوری اسلامی ایران - دمشق	۱۰۰،۰۰۰
۱۰۰۲۰۷۰۰۶	احداث دفتر سفارت جمهوری اسلامی ایران - مانیل	۱
۱۰۰۲۰۷۰۰۷	احداث و تکمیل ساختمان ۱۴ نمایندگی جمهوری اسلامی ایران در خارج از کشور	۱
۱۰۰۲۰۷۰۰۸	تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات	۱۴۰،۰۰۰
۱۰۰۲۰۷۰۰۹	تعمیرات اساسی ساختمان‌ها	۱۵۰،۰۰۰
۱۰۰۲۰۷۰۱۰	احداث دفتر نمایندگی جمهوری اسلامی ایران در ژنو	۱
۱۰۰۲۰۷۰۱۳	تعمیرات اساسی و تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات وزارت امور خارجه و دستگاه‌های تابعه	۲۴۰،۸۸۸
۱۰۰۲۰۵۷۰۰۴	برنامه ارائه خدمات یکپارچه دولت هوشمند (الکترونیک) - گسترش فناوری ارتباطات و اطلاعات در وزارت امور خارجه	۱۹۱،۰۰۰
۱۸۰۳۰۰۱۰۰۱	آموزش نیروی انسانی متخصص - تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات آموزشی و کمک آموزشی - مرکز آموزش روابط بین‌الملل	۶۵۰

مطابق جدول فوق، برای برنامه ارائه خدمات کنسولی و امور ایرانیان خارج از کشور که شامل احداث دفتر، اقامتگاه و مهمانسرای سفارت جمهوری اسلامی ایران در دمشق، تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات، تعمیرات اساسی ساختمان‌ها و همچنین تعمیرات اساسی و تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات وزارت امور خارجه و دستگاه‌های تابعه آن در مجموع اعتبار ۳۹۰،۰۰۷ میلیون ریال و برای برنامه گسترش فناوری ارتباطات و اطلاعات در وزارت امور خارجه نیز مبلغ ۱۹۱ میلیارد ریال در نظر گرفته شده است.

در جدول ۳ و ۴ از پیوست دوم لایحه بودجه، به موضوع درآمدها، واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای و مالی دستگاه‌ها اشاره شده است. بر این اساس، عمده درآمدهای وزارت امور خارجه و سازمان‌های تابعه این وزارتخانه، «درآمد حاصل از خدمات کنسولی» است که رقمی معادل ۳۵،۸۸۵،۶۰۰ میلیون ریال را شامل می‌شود. شرح سایر ارقام مرتبط با درآمدهای وزارت خارجه مطابق با جدول ذیل قابل ارائه است:

جدول ۳. درآمدها، واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای و واگذاری دارایی‌های مالی وزارت امور خارجه

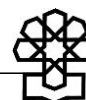
برحسب دستگاه و جزء در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ (میلیون ریال)

شماره طبقه‌بندی	عنوان	درآمد عمومی			درآمد اختصاصی			جمع کل	
		ملی	استانی	جمع	ملی	استانی	جمع	ملی	استانی
۱۰۷۰۰۰	وزارت امور خارجه	۴۴,۰۰۰	۰	۴۴,۰۰۰	۳۵,۹۲۰,۶۰۰	۰	۳۵,۹۲۰,۶۰۰	۰	۳۵,۹۲۰,۶۰۰
۱۰۷۰۰۰	وزارت امور خارجه	۴۴,۰۰۰	۰	۴۴,۰۰۰	۳۵,۸۸۵,۶۰۰	۰	۳۵,۸۸۵,۶۰۰	۰	۳۵,۸۸۵,۶۰۰
۱۳۰۳۰۱	درآمدهای حاصل از اجاره ساختمان‌ها و اراضی (از جمله امکانات، اماکن و فضاهای آموزشی، فرهنگی، هنری و ورزشی کلیه دستگاه‌های اجرایی)	۴۰,۰۰۰	۰	۴۰,۰۰۰	۰	۰	۰	۰	۴۰,۰۰۰
۱۴۰۱۰۹	درآمد حاصل از خدمات کنسولی	۰	۰	۰	۳۵,۸۸۵,۶۰۰	۰	۳۵,۸۸۵,۶۰۰	۰	۳۵,۸۸۵,۶۰۰
۱۴۰۲۰۳	درآمد حاصل از چاپ، توزیع و فروش کتب و نشریات و واگذاری آنها	۴,۰۰۰	۰	۴,۰۰۰	۰	۰	۰	۰	۴,۰۰۰
۱۰۷۰۰۶	مرکز آموزش روابط بین‌الملل	۰	۰	۰	۳۵,۰۰۰	۰	۳۵,۰۰۰	۰	۳۵,۰۰۰
۱۴۰۱۰۳	درآمد حاصل از خدمات آموزشی و فرهنگی	۰	۰	۰	۳۵,۰۰۰	۰	۳۵,۰۰۰	۰	۳۵,۰۰۰

در پیوست اطلاعات تکمیلی لایحه بودجه سال ۱۴۰۲، خلاصه بودجه دستگاه‌های تابعه برحسب برنامه اجرایی تعیین شده است. مطابق این جداول اعتبارات وزارت امور خارجه به تفصیل ذیل بیان شده است.

جدول ۴. اعتبارات وزارت امور خارجه برحسب برنامه اجرایی ۱۴۰۲

شماره طبقه‌بندی	عنوان دستگاه اصلی	اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای						
		جمع کل	تملك دارایی‌های سرمایه‌ای			هزینه‌ای		
			برآورد ۱۴۰۲	مصوب ۱۴۰۱	عملکرد ۱۴۰۰	برآورد ۱۴۰۲	مصوب منابع عمومی ۱۴۰۱	عملکرد منابع عمومی ۱۴۰۰
۱۰۷۰۰۰	وزارت امور خارجه	۴۷,۹۴۹,۴۷۹	۵,۱۹۰,۰۰۷	۴۱۴,۳۲۲	۲۲۴,۱۵۰	۴۲,۷۵۹,۴۷۲	۲۳,۹۶۷,۹۰۰	۱۳,۱۱۷,۱۲۱
۱۰۰۲۰۰۷۰۰۰	برنامه ارائه خدمات کنسولی و امور ایرانیان خارج از کشور	۳۰,۶۵۴,۴۶۳	۵,۰۰۰,۰۰۷	۲۳۰,۴۰۵	۱۴۹,۹۱۵	۱۶,۰۷۵,۶۰۰	۶,۱۴۱,۴۲۷	۳,۰۵۷,۰۰۹
۱۰۰۲۰۲۴۰۰۰	برنامه عضویت در سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای و پرداخت حق عضویت	۱۴,۱۲۱,۹۰۰	۰	۰	۰	۰	۹,۸۳۸,۰۰۰	۴,۲۸۳,۹۰۰
۱۰۰۲۰۴۸۰۰۰	راهبری و توسعه همکاری‌های بین‌الملل	۱۳,۹۲۲,۱۴۳	۰	۰	۰	۹,۰۰۰,۰۰۰	۲,۳۹۲,۶۳۸	۲,۵۲۹,۵۰۵
۱۰۰۲۱۷۲۰۰۰	تسهیل‌گری افزایش صادرات به بازارهای هدف	۷,۷۱۳,۸۷۲	۰	۰	۰	۷,۷۱۳,۸۷۲	۰	۰
۱۰۰۲۱۷۳۰۰۰	برنامه هماهنگی و توسعه	۱۶,۸۶۲,۴۵۹	۰	۰	۰	۹,۰۰۰,۰۰۰	۴,۸۹۷,۰۵۲	۲,۹۶۵,۴۰۷

مجموع سال‌های ۱۴۰۱، ۱۴۰۰ و ۱۴۰۲	اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای							عنوان دستگاه اصلی	شماره طبقه‌بندی
	جمع کل	تملك دارایی‌های سرمایه‌ای			هزینه‌ای				
		برآورد ۱۴۰۲	مصوب ۱۴۰۱	عملکرد ۱۴۰۰	برآورد ۱۴۰۲	مصوب منابع عمومی ۱۴۰۱	عملکرد منابع عمومی ۱۴۰۰		
								دیپلماسی اقتصادی	
۲۲۰،۰۰۰	۱۲۰،۰۰۰	.	.	.	۱۲۰،۰۰۰	۱۰۰،۰۰۰	.	برنامه پژوهش‌های علمی، کاربردی، فناوری و فن‌آفرینی	۱۰۰۴۰۰۱۰۰۰
۲،۱۷۸،۲۳۵	۱،۰۴۰،۰۰۰	۱۹۰،۰۰۰	۱۸۳،۹۱۷	۷۴،۲۳۵	۸۵۰،۰۰۰	۵۹۸،۷۸۳	۲۸۱،۳۰۰	ارائه خدمات یکپارچه دولت هوشمند	۱۳۰۲۰۳۴۰۰۰
۱۱۱،۸۹۰	۷۳،۴۸۲	۶۵۰	۸۵۵	۸۰۰	۷۲،۸۳۲	۱۸،۸۱۰	۱۷،۹۴۳	مرکز آموزش روابط بین‌الملل	۱۰۷۰۰۶
۱۱۱،۸۹۰	۷۳،۴۸۲	۶۵۰	۸۵۵	۸۰۰	۷۲،۸۳۲	۱۸،۸۱۰	۱۷،۹۴۳	آموزش نیروی انسانی متخصص	۱۸۰۳۰۰۱۰۰۰

مطابق جدول فوق، اعتبارات وزارت امور خارجه برحسب برنامه اجرایی آن در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ در قالب برنامه‌های «ارائه خدمات کنسولی و امور ایرانیان خارج از کشور»، «راهبری و توسعه همکاری‌های بین‌الملل»، «تسهیل‌گری افزایش صادرات به بازارهای هدف»، «هماهنگی و توسعه دیپلماسی اقتصادی»، «پژوهش‌های علمی، کاربردی، فناوری و فن‌آفرینی»، «ارائه خدمات یکپارچه دولت هوشمند» و «آموزش نیروی انسانی متخصص» اختصاص یافته است.

نکته متمایز جدول اعتبارات وزارت امور خارجه برحسب برنامه در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱، مجموع اعتباراتی است که طی سه سال یعنی سال‌های ۱۴۰۰، ۱۴۰۱ و برآورد ۱۴۰۲ برای هر یک از برنامه‌ها به وزارت امور خارجه تخصیص یافته است. برای مثال، «برنامه ارائه خدمات کنسولی و امور ایرانیان خارج از کشور» طی این سه سال رقمی معادل ۳۰،۶۵۴،۳۶۳ میلیون ریال را به خود اختصاص داده است. همچنین برای «برنامه عضویت در سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای و پرداخت حق عضویت» در سال‌های ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱ در مجموع رقمی معادل ۱۴،۱۲۱،۹۰۰ میلیون ریال پرداخت شده و برای سال ۱۴۰۲ برآوردی نشده است.

۲. مقایسه بودجه وزارت امور خارجه در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ با قانون بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور

مقایسه اعتبارات تخصیص‌یافته به وزارت امور خارجه و زیرمجموعه‌های آن در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور مندرج در جدول ۷ ماده‌واحد لایحه با بودجه این وزارتخانه در قانون بودجه سال ۱۴۰۱، میزان افزایش حدود ۹۷ درصدی این اعتبارات نسبت را به سال گذشته نشان می‌دهد که به‌صورت جدول ذیل آورده شده است.

جدول ۵. مقایسه اعتبارات وزارت امور خارجه در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ با قانون بودجه سال ۱۴۰۱ (میلیون ریال)

کد دستگاه	عنوان	لایحه بودجه سال ۱۴۰۲	قانون بودجه سال ۱۴۰۱	درصد رشد
۱۰۷۰۰۰	وزارت امور خارجه	۴۸.۰۲۲.۹۶۱	۲۴.۴۰۱.۸۸۷	٪ ۹۶/۸۰
	وزارت امور خارجه	۴۷.۹۴۹.۴۷۹	۲۴.۳۸۲.۲۲۲	٪ ۹۶/۶۵
	مرکز آموزش روابط بین‌الملل	۷۳.۴۸۲	۱۹.۶۶۵	٪ ۲۷۳/۶۶

گفتنی است این اعتبارات مجموع اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای وزارت امور خارجه است. برای ارزیابی و مقایسه بهتر اعتبارات این وزارتخانه، در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ و قانون بودجه سال ۱۴۰۱، نسبت اعتبارات هزینه‌ای آن در این دو سال بررسی شده و رشدی معادل ۷۸/۵۶ درصد را نشان می‌دهد.

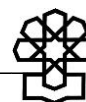
مقایسه اعتبارات طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای وزارت امور خارجه نیز در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ با قانون بودجه سال ۱۴۰۱ با جزئیات در جدول ۶ آمده است.

جدول ۶. مقایسه اعتبار طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای

وزارت امور خارجه در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ با قانون بودجه سال ۱۴۰۱ (میلیون ریال)

شماره طبقه‌بندی	عنوان	مصوب ۱۴۰۱	برآورد ۱۴۰۲	درصد رشد
۱۰۰۲۰۰۷۰۰۰	برنامه ارائه خدمات کنسولی و امور ایرانیان خارج از کشور	۲۳۰.۴۰۵	۳۹۰.۰۰۷	۶۹/۲۷
۱۰۰۲۰۰۷۰۰۱	تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات نمایندگی‌های جمهوری اسلامی ایران در خارج از کشور	۱	۱	۰
۱۰۰۲۰۰۷۰۰۲	تعمیرات اساسی نمایندگی‌های جمهوری اسلامی ایران در خارج از کشور	۱	۱	۰
۱۰۰۲۰۰۷۰۰۳	خرید ساختمان‌های استیجاری نمایندگی‌های جمهوری اسلامی ایران در خارج از کشور	۱	۱	۰
۱۰۰۲۰۰۷۰۰۴	احداث دفتر سرکنسولگری جمهوری اسلامی ایران - هرات	۱	۱	۰
۱۰۰۲۰۰۷۰۰۵	احداث دفتر، اقامتگاه و مهمانسرای سفارت جمهوری اسلامی ایران - دمشق	۱	۱۰۰.۰۰۰	--
۱۰۰۲۰۰۷۰۰۶	احداث دفتر سفارت جمهوری اسلامی ایران - مانیل	۱	۱	۰
۱۰۰۲۰۰۷۰۰۷	احداث و تکمیل ساختمان ۱۴ نمایندگی جمهوری اسلامی ایران در خارج از کشور	۱	۱	۰
۱۰۰۲۰۰۷۰۰۸	تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات	۱۴۲۹۵۲	۱۴۰.۰۰۰	-۲/۰۶
۱۰۰۲۰۰۷۰۰۹	تعمیرات اساسی ساختمان‌ها	۸۷۴۴۵	۱۵۰.۰۰۰	۷۱/۵۳
۱۰۰۲۰۰۷۰۱۰	احداث دفتر نمایندگی جمهوری اسلامی ایران در ژنو	۱	۱	۰
۱۰۰۲۰۵۷۰۰۴	برنامه ارائه خدمات یکپارچه دولت هوشمند (الکترونیک) - گسترش فناوری ارتباطات و اطلاعات در وزارت امور خارجه	۱۸۳۹۱۷	۱۹۰.۰۰۰	۳/۳۰
۱۸۰۳۰۰۱۰۰۱	آموزش نیروی انسانی متخصص - تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات آموزشی و کمک آموزشی - مرکز آموزش روابط بین‌الملل	۸۵۵	۶۵۰	-۲۳/۹۷

جدول فوق نشان می‌دهد «برنامه ارائه خدمات کنسولی» نزدیک به ۷۰ درصد رشد داشته است که عمده این رشد ناشی از اعتبار طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای این وزارتخانه در خصوص «احداث دفتر، اقامتگاه و مهمانسرای سفارت جمهوری اسلامی ایران - دمشق» است که در سال ۱۴۰۱ رقمی به آن اختصاص داده نشده بود.

ولی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ اعتباری معادل ۱۰۰ میلیارد ریال برای آن در نظر گرفته شده است. بخش دیگری از این رشد بودجه‌ای، ناشی از افزایش اعتبار تملک دارایی‌های وزارت امور خارجه در خصوص «تعمیرات اساسی ساختمان‌ها»ی آن وزارتخانه است.

مجموع درآمدها، واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای و واگذاری دارایی‌های مالی وزارت امور خارجه مطابق جداول پیوست ۲ لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ را نیز می‌توان به شرح ذیل با قانون بودجه سال ۱۴۰۱ مقایسه کرد.

جدول ۷. مقایسه درآمدها، واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای و واگذاری دارایی‌های مالی وزارت امور خارجه

در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ با قانون بودجه سال ۱۴۰۱ (میلیون ریال)

عنوان	لایحه بودجه سال ۱۴۰۲	قانون بودجه سال ۱۴۰۱	درصد رشد
وزارت امور خارجه	۳۵،۹۶۴،۶۰۰	۳۱،۵۶۷،۵۰۰	۱۳/۹۲
وزارت امور خارجه	۳۵،۹۲۹،۶۰۰	۳۱،۵۶۷،۵۰۰	۱۳/۸۱
درآمدهای حاصل از اجاره ساختمان‌ها و اراضی (از جمله امکانات، اماکن و فضاهای آموزشی، فرهنگی، هنری و ورزشی کلیه دستگاه‌های اجرایی)	۴۰،۰۰۰	۱۴۰،۰۰۰	-۷۱/۴۲
درآمد حاصل از خدمات کنسولی	۳۵،۸۸۵،۶۰۰	۳۱،۴۰۰،۰۰۰	۱۴/۲۸
درآمد حاصل از چاپ، توزیع و فروش کتب و نشریات و واگذاری آنها	۴،۰۰۰	۲۵،۰۰۰	۶۰
مرکز آموزش روابط بین‌الملل	۳۵،۰۰۰	۲۵،۰۰۰	۴۰
درآمد حاصل از خدمات آموزشی و فرهنگی	۳۵،۰۰۰	۲۵،۰۰۰	۴۰

همان‌طور که در جدول بالا مشخص است، مجموع درآمدهای عمومی و اختصاصی وزارت امور خارجه در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ با افزایش حدود ۱۴ درصدی نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۱ مواجه بوده است که به‌نظر می‌رسد این رقم نتیجه افزایش ۱۴/۲۸ درصدی حاصل از خدمات کنسولی است. لازم به توضیح است که ردیف «درآمد حاصل از اجاره ساختمان‌ها و اراضی ...» در وزارت امور خارجه ۷۱ درصد کاهش و ردیف «درآمد حاصل از چاپ، توزیع و فروش کتب و نشریات و واگذاری آنها» و «درآمد حاصل از خدمات آموزشی و فرهنگی» به ترتیب ۶۰ و ۴۰ درصد رشد داشته‌اند.

درنهایت اینکه، اعتبارات مربوط به برنامه‌ها و فعالیت‌های وزارت امور خارجه که در پیوست اطلاعات تکمیلی لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ آورده شده است و مقایسه آن اعتبارات با بودجه این وزارتخانه در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ به تفصیل در جدول ذیل آمده است:

جدول ۸. مقایسه مصارف دستگاه وزارت امور خارجه برحسب برنامه و فعالیت

در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ با قانون بودجه سال ۱۴۰۱ (میلیون ریال)

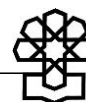
عنوان برنامه	لایحه بودجه سال ۱۴۰۲	قانون بودجه سال ۱۴۰۱	درصد رشد
وزارت امور خارجه	۴۷,۹۴۹,۴۷۹	۲۴,۳۸۲,۲۲۲	۹۶/۶۵
برنامه ارائه خدمات کنسولی و امور ایرانیان خارج از کشور	۲۱,۰۷۵,۶۰۷	۶,۳۷۱,۸۳۲	۲۳۰
برنامه عضویت در سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای و پرداخت حق عضویت	.	۹,۸۳۸,۰۰۰	-۱۰۰
راهبری و توسعه همکاری‌های بین‌الملل	۹,۰۰۰,۰۰۰	۲,۳۹۲,۶۳۸	۲۷۶
تسهیل‌گری افزایش صادرات به بازارهای هدف	۷,۷۱۳,۸۷۲	.	--
برنامه هماهنگی و توسعه دیپلماسی اقتصادی	۹,۰۰۰,۰۰۰	۴,۸۹۷,۰۵۲	۸۳/۷۸
برنامه پژوهش‌های علمی، کاربردی، فناوری و فن‌آفرینی	۱۲۰,۰۰۰	۱۰۰,۰۰۰	۲۰
ارائه خدمات یکپارچه دولت هوشمند	۱,۰۴۰,۰۰۰	۵۹۸,۷۸۳	۷۳/۶۸
مرکز آموزش روابط بین‌الملل	۷۳,۴۸۲	۱۸,۸۱۰	۲۹۰
آموزش نیروی انسانی متخصص	۷۳,۴۸۲	۱۸,۸۱۰	۲۹۰

مطابق جدول ۸ «برنامه ارائه خدمات کنسولی و امور ایرانیان خارج از کشور» در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ به نسبت سال گذشته ۲۳۰ درصد رشد داشته است. با توجه به اینکه عمده مخارج وزارت امور خارجه با استفاده از ارز خارجی صورت می‌گیرد، این افزایش می‌تواند ناشی از افزایش نرخ ارز باشد. همچنین برای «برنامه عضویت در سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای و پرداخت حق عضویت» رقمی در نظر گرفته نشده است، زیرا بدهی سال‌های گذشته وزارت امور خارجه برای حق عضویت جمهوری اسلامی ایران در سازمان ملل متحد و برخی سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ که اعتباری معادل دو سال را دربرمی‌گرفت، برای سال ۱۴۰۲ پرداخت شده است.

«برنامه تسهیل‌گری افزایش صادرات به بازارهای هدف» در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲، رقمی معادل ۷,۷۱۳,۸۷۲ میلیون ریال را به خود اختصاص داده است، این در حالی است که این ردیف برنامه‌ای در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ وجود نداشته است. همچنین برنامه‌های «راهبری و توسعه همکاری‌های بین‌الملل» و «برنامه هماهنگی و توسعه دیپلماسی اقتصادی» نیز افزایش چشمگیری نسبت به سال گذشته داشته است.

۳. تحلیل و ارزیابی

مقایسه اعتبارات هزینه‌ای وزارت امور خارجه در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور با قانون بودجه سال ۱۴۰۱ نشان می‌دهد که این اعتبارات، رشدی در حدود ۷۸ درصد داشته است. با در نظر گرفتن این واقعیت که بخش عمده هزینه‌های وزارت امور خارجه با استفاده از ارز خارجی صورت می‌گیرد، به‌طور معمول، نوسانات نرخ ارز به‌طور مستقیم بر مصارف و هزینه‌های این نهاد تأثیرگذار است. بنابراین با توجه به اینکه در سال ۱۴۰۱ این نوسانات نسبتاً زیاد بوده است، می‌توان گفت که رشد بودجه‌ای این وزارتخانه به نسبت سال‌های قبل کمتر بوده است. به‌عبارت‌دیگر، بودجه وزارت خارجه با معیار ریال افزایش یافته است ولی از نظر ارزی

همانند سال‌های گذشته روند کاهشی داشته است.

در بخشنامه بودجه سال ۱۴۰۲ «برنامه‌محور کردن بودجه دستگاه‌های اجرایی» با هدف تخصیص منابع و اعتبارات براساس «برنامه مدون و قابل‌ارزیابی» به‌عنوان یکی از اولویت‌های اصلی دولت ذکر شده است. پیوست شماره ۴ این بخشنامه نیز به‌تفصیل در پی ارائه یک «دستورالعمل جامع بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد در چارچوب برنامه سالیانه» است. در این دستورالعمل تصریح شده است که «در بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد، اعتبارات هر سازمان در قبال ارزیابی شاخص‌های عملکرد برنامه‌ها، فعالیت‌ها و خروجی آن تخصیص می‌یابد.» این موضوع به این معناست که در ارزیابی بودجه دستگاه‌ها سؤال اصلی باید از «میزان منابع و اعتبارات در نظر گرفته شده و انطباق آن با هزینه‌ها» به «میزان تحقق اهداف و تناسب تخصیص منابع با اولویت‌های برنامه‌ای» تغییر یابد.

همان‌گونه که در دستورالعمل بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد سال ۱۴۰۲ نیز اشاره شده است، نتیجه این تغییر رویکرد از بودجه‌ریزی سنتی و هزینه‌محور به الگوی مبتنی بر عملکرد و برنامه‌محور، «دستیابی به نتایج مورد انتظار با بیشترین میزان صرفه اقتصادی، کارایی و اثربخشی، تسهیل نظارت بر اجرای بودجه و بهبود نحوه تخصیص منابع» است. «تهیه برنامه سالیانه»، پیش‌نیاز اصلی برای بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد است. طبق دستورالعمل بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد، برنامه سالیانه دستگاه‌ها به‌صورت مشخص باید شامل هفت رکن «اهداف و سیاست‌های کلی، الزام‌ها و راهبردها، اقدامات اجرایی، فعالیت‌ها، نتایج قابل‌سنجش، شاخص عملکرد^۱ و واحد اجرایی» باشد.

افزون‌براین، مطابق بند «پ» ماده (۷) برنامه ششم توسعه (۱۳۹۶-۱۴۰۰)، دولت موظف بوده است از سال اول اجرای قانون برنامه، سالیانه اعتبارات ۲۰ درصد دستگاه‌های اجرایی مندرج در قوانین بودجه سنواتی را به شکل بودجه‌ریزی بر مبنای عملکرد تنظیم کند، به طوری که در سال پایانی اجرای قانون برنامه، ۱۰۰ درصد دستگاه‌ها، دارای بودجه مبتنی بر عملکرد باشند. به همین منظور، از سال ۱۳۹۶ به پیوست بخشنامه بودجه سالیانه، دستورالعمل اجرایی بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد نیز ابلاغ شده است.

با توجه به وجود الزامات قانونی و حقوقی متعدد برای استقرار نظام بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد در دستگاه‌های اجرایی از دهه ۱۳۸۰ تاکنون، این انتظار وجود دارد که وزارت امور خارجه در طول این سال‌ها در عمل به تکالیف قانونی، نظام بودجه‌ریزی و الگوی تخصیص منابع خود را بهبود بخشد و به تدریج به رویکرد بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد نزدیک‌تر ساخته باشد.

در بخش جداول اطلاعات تکمیلی بودجه وزارت امور خارجه در سال ۱۴۰۲ نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱ در زمینه «سنجه‌های عملکرد» معیارهای بهتری انتخاب شده است که قابلیت بیشتری برای ارزیابی و نظارت بر عملکرد وزارت امور خارجه ایجاد می‌کند. برای مثال، سنجه‌های «میزان افزایش صادرات» و «میزان جذب سرمایه خارجی» برای «برنامه‌های تسهیل‌گری افزایش صادرات به بازارهای هدف و هماهنگی» و «توسعه دیپلماسی اقتصادی» عنوان شده است. با این حال، بودجه‌ریزی وزارت امور خارجه با الگوی برنامه‌محور که در قانون برنامه ششم توسعه و همچنین دستورالعمل بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد مشخص شده است، فاصله خیلی زیادی دارد. در راستای تسریع در جبران عقب‌افتادگی وزارت امور خارجه از تکالیف برنامه ششم توسعه و نیز تحول اساسی در افزایش انطباق با الگوی

۱. شاخص عملکرد دربرگیرنده دو شاخص پایش (میزان منابع مورد نیاز و فعالیت‌های در حال اجرا) و شاخص ارزیابی (خروجی فعالیت‌ها، آثار و پیامدهای ناشی از فعالیت‌ها) است.

بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد، کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی باید نظارت فعال‌تری داشته باشد.

اثر طبیعی حرکت در مسیر بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد آن است که وزارت امور خارجه به الگوی دیپلماسی نتیجه‌محور نزدیک‌تر می‌شود. دیپلماسی نتیجه‌محور که مدنظر دولت سیزدهم نیز است به معنای عملگرایی نیست، بلکه مقصود آن است که فعالیت‌های جاری این وزارتخانه در حوزه دیپلماسی به نتایج ملموس و آشکاری در جهت بهره‌مندی از فرصت‌های بین‌المللی و دفع تهدیدها منجر شود و آثار آن بر جایگاه کشور و نیازمندی‌های داخلی مشهود باشد.

رویکرد دولت جدید در حوزه سیاست خارجی در قیاس با گذشته اگرچه بهتر شده ولی لزوماً به نتایج تحول‌آفرین چشمگیری منجر نشده است و فاصله معناداری با برآیندهای مورد انتظار دارد. رهبر معظم انقلاب نیز در دیدار با اعضای هیئت دولت در سال ۱۴۰۱ به این موضوع اشاره کرده‌اند؛ ایشان در یکی از توصیه‌های خود به دولت فرموده‌اند:

«یک نکته دیگر هم [این است که] در زمینه سیاست خارجی و همچنین در زمینه فرهنگ، رویکردهای خوبی دیده می‌شود؛ حالا این رویکردها، به‌خصوص در زمینه‌های فرهنگی، تا به عملیات منتهی بشود یک مقداری فاصله دارد اما همین رویکردها، رویکردهای خوبی است؛ اینها را بایستی دنبال کرد».

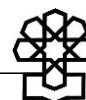
لازمه تحقق دیپلماسی نتیجه‌گرا برخورداری از برنامه مشخص و اولویت‌گذاری است. به‌عبارت‌دیگر، وزارت امور خارجه از یک سو باید متناسب با وضعیت نظام بین‌الملل و مسائل داخلی به تدوین استراتژی پیردازد و از سوی دیگر با توجه به تعدد چالش‌ها و محدودیت منابع، اولویت‌گذاری کند و بر حل‌وفصل مسائل اصلی و عمده متمرکز شود. این دو سرفصل نیز جزء توصیه‌های اصلی رهبر معظم انقلاب به اعضای هیئت دولت در سال ۱۴۰۱ بود. ایشان در توصیه‌های خود فرمودند:

«مراقب باشید کارهای روزمره شما را غرق نکنند در خودش. یک طرح کلی عملیاتی برای مجموعه مسائل کشور در مقابل دولت باید وجود داشته باشد. کار را براساس طرح پیش ببرید، براساس نقشه کلی پیش ببرید، جوری کنید که مخالفین شما نتوانند بگویند دولت طرح کلی ندارد؛ یعنی واقعاً یک طرح کلی روشنی که قابل توضیح برای مردم هم باشد، در مقابل شما باید وجود داشته باشد در زمینه مسائل کلان کشور و براساس آن طرح پیش بروید ... کار را با برنامه انجام بدهید، و عطف توجه عمده شما به همین برنامه کلان و نقشه جامع باشد. توصیه بعدی ما این است که اولویت‌ها را رعایت کنید؛ بالاخره توان دولت محدود است، به همه کار که نمی‌شود رسید؛ بایستی ببینیم کارهای اولویت‌دار کدام است».^۱

بنابراین، تحول در وزارت امور خارجه نیازمند توجه ویژه به نتیجه‌گرایی و تمرکزگرایی است. بودجه سالیانه، در کنار سایر مصوبات از جمله احکام قانونی برنامه توسعه، بستری است که مجلس شورای اسلامی می‌تواند در جهت سوق دادن وزارت امور خارجه به سمت این دو اصل مهم استفاده کند.

به‌صورت مصداقی، در وضعیت کنونی و با توجه به چالش‌های اقتصادی ناشی از تحریم و محدودیت‌های بین‌المللی و نیز ضرورت «جهاد تبیین بین‌المللی» در مواجهه با موج جدید ایران‌هراسی و ایران‌ستیزی، وزارت امور

1. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=50834>

خارجہ باید بر دو اولویت اساسی «دیپلماسی اقتصادی» و «دیپلماسی عمومی» متمرکز شود و مبنای اصلی ارزیابی عملکرد این وزارتخانه نیز معطوف به نتایجی باشد که در این دو زمینه حاصل می‌شود.

در بند «۲۱» و «۲۲» سیاست‌های کلی برنامه هفتم توسعه نیز به صورت مشخص بر فعال شدن وزارت امور خارجہ در این سرفصل کلی تأکید شده است. وزارت امور خارجہ باید در هر دو بُعد به بازساماندهی فعالیت‌ها و برنامه دقیق و مدون روی آورد و ساختار و تخصیص منابع خود را براساس این دو اولویت اصلی روزآمد کند. برای مثال، اگر زمانی در وزارت امور خارجہ با توجه به غلبه رویکرد تلاش برای رفع تحریم‌ها ستاد اجرای برجام به مهم‌ترین بخش این وزارتخانه تبدیل شده بود اکنون لازم است که با توجه به نیاز به رویکرد خنثی‌سازی تحریم‌ها ستاد هماهنگی روابط اقتصاد خارجی به مرکز اصلی وزارت امور خارجہ تبدیل شود. در ساختار مبتنی بر مناطق نیز با عنایت به اولویت‌گذاری برنامه هفتم توسعه بر «سیاست خارجی آسیامحور»، توجه ویژه به ادارات منطقه‌ای و نمایندگی‌های خارج در کشورهای هدف و همسایه در تخصیص منابع مالی و انسانی، ضرورتی انکارناپذیر است. به عبارت دیگر، اولویت‌های موضوعی و منطقه‌ای وزارت امور خارجہ باید با یکدیگر منطبق باشند.

جمع‌بندی و پیشنهاد

در راستای افزایش کارایی و اثربخشی بودجه وزارت امور خارجہ و تحقق دو اصل نتیجه‌گرایی و تمرکزگرایی در اقدام‌های این وزارتخانه و همچنین تقویت نقش نظارتی مجلس شورای اسلامی، کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی باید به صورت مستمر تحقق چهار اقدام اصلی زیر را در بودجه این دستگاه پیگیری کند:

- تدوین برنامه سالیانه متناسب با سیاست‌های کلی، اقتضات بین‌المللی و منطقه‌ای و نیز شرایط و نیازهای داخلی؛
  - تنظیم بودجه سالیانه براساس اهداف و اولویت‌های مستخرج از برنامه سالیانه؛
  - اولویت‌بندی شیوه تخصیص منابع مالی، ایجاد تحول ساختاری و سازماندهی مجدد نیروی انسانی براساس اهداف موضوعی و مناطق جغرافیایی کلیدی؛
  - تغییر رویکرد در تعیین شاخص‌ها و سنجش‌های عملکرد از گزارش فعالیت‌ها و اقدامات به بیان میزان تحقق اهداف و آثار و نتایج عملی آن در هر یک از حوزه‌ها؛
- بر این اساس، پیشنهادهای تقنینی ذیل به عنوان پیش‌نویس مواد قانونی جهت تحقق بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد در وزارت خارجہ و نیز تحول در دیپلماسی اقتصادی و عمومی ارائه می‌گردد:
۱. وزارت امور خارجہ مکلف است با هدف نیل به برنامه‌محوری در شیوه توزیع و تخصیص منابع، برنامه سالیانه خود را مطابق با دستورالعمل بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد بودجه سالیانه ۱۴۰۲ و بر مبنای سیاست‌های کلی برنامه هفتم توسعه و الزامات و راهبردهای نقش‌آفرینی فعال در نظم در حال تغییر جهانی، حداکثر ظرف سه ماه پس از تصویب قانون بودجه سال ۱۴۰۲ به مجلس شورای اسلامی تقدیم کند.
  ۲. وزارت امور خارجہ در جهت تقویت و نهادینه‌سازی بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد، شش ماه پس از تصویب این قانون، باید در تعامل دوسویه و تفاهم با سازمان برنامه و بودجه و کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی

مجلس شورای اسلامی، ضمن تدوین برنامه سالیانه برای بودجه سال ۱۴۰۳، بر پایه اولویت‌ها و اهداف برنامه‌های جدید و شاخص‌های عملکردی ناظر بر نتایج و آثار فعالیت‌ها، به اصلاح اطلاعات جداول پیوست تکمیلی اختصاصی این وزارتخانه اقدام کند.

۳. وزارت امور خارجه موظف است با هماهنگی دستگاه‌های ذی‌ربط، ظرف مدت شش ماه پس از تصویب این قانون نسبت به تدوین راهبرد ارتقای وضعیت دیپلماسی عمومی با هدف خنثی‌سازی عملیات روانی دشمن و تصویرسازی مطلوب از ایران و اسلام در فضای بین‌المللی و ارائه آن به مجلس شورای اسلامی اقدام کند. تدوین این راهبرد مشتمل بر محورهای ذیل است:

الف) آسیب‌شناسی دیپلماسی عمومی جمهوری اسلامی ایران؛

ب) امکان‌سنجی راهکارهای جدید از جمله استفاده از ظرفیت شبکه‌های جدید ارتباطی و سازمان‌های غیررسمی و مردم‌نهاد داخلی و بین‌المللی در مقابله با ایران‌هراسی؛

ج) راهبردها و راهکارهای بازسازی تصویر مطلوب از انقلاب اسلامی؛ و

د) الزامات ساختاری و تشکیلاتی برای ایجاد تحول در مرکز دیپلماسی عمومی وزارت امور خارجه و فعال‌سازی آن.

۴. وزارت امور خارجه مکلف است در راستای تحقق سیاست‌های کلی برنامه هفتم توسعه، برنامه تحول ساختاری آن وزارتخانه را ظرف مدت شش ماه پس از تصویب این قانون تدوین و به کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس شورای اسلامی ارائه دهد. در چارچوب این برنامه، باید به بازنگری در تعریف شاخص‌های ارزیابی عملکرد، تعیین مأموریت‌های دیپلماتیک، اولویت‌بندی نمایندگی‌های خارجی، ارتقای جایگاه ستاد هماهنگی روابط اقتصادی خارجی و مرکز دیپلماسی عمومی، تخصیص بهینه بودجه و کادرسازی در بدنه وزارت امور خارجه با رویکرد سیاست خارجی اقتصادمحور و متمرکز بر منطقه آسیا پرداخته شود.

۵. وزارت امور خارجه مکلف است در جهت ایفای نقش هماهنگی و راهبری دیپلماسی اقتصادی با رویکرد «ابتکارهای جدید برای خنثی‌سازی تحریم» حداکثر ظرف مدت سه ماه پس از تصویب این قانون، نقشه راه ایجاد تحول راهبردی، ساختاری و نیروی انسانی در ستاد هماهنگی روابط اقتصادی خارجی را تدوین و به کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی و کمیسیون اقتصادی مجلس تقدیم کند. وزارت امور خارجه موظف است احکام مورد نیاز برای اجرای این قانون را به تصویب هیئت وزیران برساند و از خرداد سال ۱۴۰۲ عملکرد مربوط به این بند و میزان تحقق اهداف تعیین‌شده را به‌صورت مستمر هر شش ماه یک‌بار به مجلس شورای اسلامی ارائه کند.

منابع و مأخذ

۱. قانون بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور.
۲. لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور.
۳. سمانه احمدخان‌بیگی، مصطفی محمدی رضانی، بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور ۲۵. وزارت امور خارجه، مرکز پژوهش‌های مجلس، دی‌ماه ۱۴۰۱، شماره مسلسل ۱۷۹۵۷.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، رویروی پارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۳۰۰۰ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۵۸۵۵ پست الکترونیک: mrc@majles.ir

وبسایت: rc.majles.ir